

ленности, дефиниция инноваций торгового предприятия) являются теоретическим основанием для разработки методических инструментов управления инновационным развитием предприятий сферы торговли

Ключевые слова: инновационное развитие, торговое предприятие, инновация.

Objective. The purpose of the article consists in a substantiation of the features of the trading enterprises innovative development.

Methods. In the course of the research methods used: logical-dialectical (for the definition of the theoretical concepts the essence of “innovation trade enterprise”, “innovative development”); generalizations and comparisons (to determine the distinguishing features of innovation in industry and trade); analysis and synthesis (to justify the kinds of innovation trade enterprises); render (to visualize the effect of innovations commercial enterprise to consumers).

Results. Based on the theoretical analysis the directions of innovations on increasing commitment influence to the consumer, common and distinctive features of innovation in trade and industrial enterprises, the types of innovation in trade.

Scientific novelty. Revised definition of the concept’s “innovation of commercial enterprise” and “innovative development”. The specific features of trading enterprise innovative development are reasonably on the basis of its impact on consumers and differences from classic innovation in industry.

Practical value. The features of the trade enterprises innovative development (the types of innovation, features of differences from the classical innovation in the industry, the definition of innovation trade enterprises) provides the theoretical basis for the development of innovative development of the trade enterprises sphere methodological tools.

Key words: innovative development, trade enterprise, innovation development.

Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. Защук М.С. Дата надходження рукопису 16.07.2013 р.

УДК 005.932.5:[33.061:657.471/.474]

Едуард Кудінов

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Донецьк, Україна, e-mail: eduardac@mail.ru

ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Eduard Kudinov

Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhayilo Tugan-Baranovsky, Donetsk, Ukraine, e-mail: eduardac@mail.ru

TRANSACTING EXPENSES IN THE SYSTEM OF MANAGEMENT OF COMMERCIAL ENTERPRISE

Мета. Теоретичне узагальнення та визначення транзакційних витрат у системі управління торговельним підприємством.

Методика. У ході дослідження використано: методи теоретичного узагальнення та порівняння, аналізу і синтезу, індукції та дедукції, інституціонального аналізу (для визначення змісту трансакційних витрат, трансакційної діяльності, етапів і складових елементів управління).

Результати. На підставі проведеного дослідження визначено сутність трансакційних витрат, трансакційної діяльності підприємства та етапи її здійснення; зроблено класифікацію та визначено принципи управління ним.

Наукова новизна. Удосконалено науково-методичний підхід щодо теоретичних засад управління витратами підприємства на основі виокремлення їх трансакційної складової, класифікації таких витрат і обґрунтування етапів і елементів трансакційної діяльності торговельного підприємства й основ управління його витратами.

Практична значущість. Одержані результати спрямовані на формування підґрунтя, теоретичного базису для вдосконалення управління витратами торговельного підприємства на основі визначення трансакційної діяльності та її етапів; класифікації витрат і визначення елементів, заходів та ефектів для цілей управління.

Ключові слова: трансакційні витрати, управління, облік, класифікація, трансакції.

Актуальність теми. В умовах глобалізації соціально-економічного простору, відкритості ринків для підприємств виникає потреба у поглибленні знань щодо сучасних інноваційних теорій розвитку підприємств в умовах визнання нелінійності процесів і неможливості класичних теорій максимально точно описувати та пояснювати процеси, які відбуваються в реальному світі ринкової економіки. Це потребує іншого погляду, а саме інституціональна економічна теорія багато в чому пояснює особливості невідповідності, які виявляються в тому, що саме люди сприяють як розвитку діяльності підприємства, так і, навпаки, заважають реалізації процесів і планів підприємства. Це сприяє виникненню витрат, які не можна ігнорувати, які потребують управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній економічній і спеціальній літературі вивченням питань управління витратами підприємств займалися різні автори: Г.Г. Кирейцев [1], В.П. Завгородній [2], Б.Н. Івашкін [3], Л.О. Сухарева, Л.О. Єрохіна – питання обліку та контролю [4]; Н.Ю. Возіянова [5], О.В. Замазій, О.В. Шепеленко [6] та ін. – економіки та контролю. У роботах Р. Коуза [7], Д. Норта [8], Дж. Коммонса [9], К. Поланьї, О. Вільямсона [10] розглянуто інституціональний підхід і трансакційні витрати з точки зору економічної теорії. Однак проблеми управління трансакційними витратами підприємств торгівлі, накопичення інформації щодо них потребують подальшого вивчення.

Метою дослідження є теоретичне узагальнення та визначення трансакційних витрат у системі управління торговельним підприємством.

Основні результати дослідження. З точки зору системи управління трансакційні витрати є специфічними щодо налагодження змінних угод і відносин як усередині організації, так і в зовнішніх взаємодіях. Ідентифікувати трансакції можна лише за умови комплексного використання прийомів усіх форм обліку (фінансового, податкового, управлінського) і генерувати цю інформацію у форматі внутрішньої і зовнішньої звітності підприємства. Під трансакційними витратами слід розуміти цінність ресурсів (наприклад, грошей, часу, праці), що витрачаються на планування, адаптацію, забезпечення контролю виконання взятих індивідами зобов'язань у процесі відчуження та привласнення прав влас-

ності і свобод, закріплених у суспільстві. Зміст і характер реальних трансакцій підприємств характеризується структурою та динамікою трансакційних витрат у сукупності із вживаними технологіями і трансформаційними витратами, тобто витратами, спрямованими на зміну фізичних властивостей товару (наприклад, підробка, упаковка, підсортування).

Під час здійснення діяльності торговельними підприємствами формуються певні операційні правила, що регулюють трансакційну діяльність на різних стадіях, таких як: передконтрактна (пошук і перевірка); укладення контрактів; післяконтрактна стадія (виконання, контроль і забезпечення виконання контрактів). Спеціалізовані операційні правила охоплюють шість типів трансакційної діяльності, подані на рисунку 1, яка пов'язана з обробкою інформації.

Сучасні торговельні підприємства працюють у динамічному зовнішньому середовищі, які характеризується високою мірою невизначеності товарних і фінансових ринків, що потребує здійснення моніторингу зовнішнього середовища та додаткових трансакційних витрат. На думку Н.Ю. Возіянової [11, с. 302-305, с. 323-326], Ю.Ю. Юрченко [12, с. 166-167] та ін., реалізації ефективної моделі роботи підприємства сприяють систематичний аналіз дій постачальників, конкурентів, стейкхолдерів (організації, групи або індивіди, які можуть робити вплив на діяльність підприємства, від якого воно залежить), дослідження реакції покупців.

Саме існування трансакційних витрат і необхідність їх обліку під час ухвалення управлінських рішень пов'язане з поняттям процедурної раціональності, що передбачає неповноту інформації, яка призводить до суб'єктивних моделей поведінки, які формуються економічними агентами. Наявність трансакційних витрат обумовлена недосконалістю ринків, законодавства, окремих заходів, що здійснюються урядом, діями контрагентів (постачальників, покупців, груп впливу і т. ін.), реалізація яких пов'язана з необхідністю здійснювати трансакції, а отже, мати витрати.

Рисунок 1 – Типи трансакційної діяльності торговельних підприємств

На нашу думку, для підприємств сфери торгівлі з метою розробки класифікації трансакційних витрат необхідно враховувати часовий аспект торговельної трансакції, де Дж. Коммонс [9, с. 459-648] виокремлює три стадії, які подано в таблиці 1.

Таблиця 1 – Основні стадії торговельної трансакції

Номер стадії	Стадія	Характеристика стадії
1	Переговори	Ця стадія завершується досягненням угоди між сторонами
2	Контрактація	Стадія передбачає розподіл прав і обов'язків у ході розробки й укладення контракту
3	Виконання контракту	Стадія передбачає, що кожна із сторін здійснює або утримується від дій згідно з умовами контракту

Після виконання умов контракту торговельна трансакція завершена. Слід зазначити, що підприємство може здійснювати витрати, які пов'язані із забезпеченням виконання контракту, включаючи захист інтересів у суді.

Для здійснення управління витратами підприємства в системі управління ними слід визначити класифікаційні ознаки, наведені в таблиці 2, за якими таке управління буде здійснюватися.

До системи класифікації слід додати поділ витрат залежно від середовища взаємодії – трансформаційні та трансакційні.

У сучасній економіці запропоновано декілька різних класифікацій трансакційних витрат, основні класифікаційні ознаки. Їх характеристика нами узагальнена та подана в таблиці 2.

Таблиця 2 – Класифікація витрат торговельних підприємств за різними ознаками

<i>Групова ознака класифікації</i>	<i>Класифікаційні види і групи витрат</i>
1	2
1. Залежно від видів діяльності	1.1 Витрати звичайної діяльності: а) операційні; б) фінансові; в) інвестиційні; г) інші. 1.2 Витрати не від звичайної діяльності.
2. За економічними елементами (для витрат, пов'язаних зі здійсненням операційної діяльності)	2.1 Матеріальні витрати. 2.2 Витрати на оплату праці. 2.3 Відрахування на соціальні заходи. 2.4 Амортизація. 2.5 Інші операційні витрати.
3. За відношенням до етапів руху товару	3.1 Витрати, пов'язані з надходженням товару. 3.2 Витрати, пов'язані зі зберіганням товару.

	3.3 Витрати, пов'язані з реалізацією товару.
4. За способом віднесення на об'єкт витрат	4.1 Прямі витрати. 4.2 Загальні (непрямі) витрати.
5. За відношенням до обсягу діяльності (товарообігу)	5.1 Умовно-змінні. 5.2 Умовно-постійні.
6. За економічною сутністю (для витрат обігу)	6.1 Чисті витрати обігу. 6.2 Додаткові витрати обігу.
7. За звітними періодами	7.1 Поточні витрати. 7.2 Витрати майбутніх періодів. 7.3 Резервовані витрати.
8. Залежно від можливості бути визнаними згідно з П(С)БО 16 «Витрати»	8.1 Визнані витрати. 8.2 Невизнані витрати.
9. За способом включення до собівартості реалізованих товарів	9.1 Ті, що включаються до собівартості реалізованих товарів. 9.2 Ті, що не включаються до собівартості реалізованих товарів.
10. За складом	10.1 Однорідні (одноелементні) витрати. 10.2 Комплексні (багатоелементні) витрати.
11. Залежно від порядку віднесення витрат за способом генерування	11.1 Витрати на продукт. 11.2 Витрати на період.
12. За своєю ефективністю	12.1 Ефективні витрати. 12.2 Неєфективні витрати.
13. Залежно від прогнозованих даних	13.1 Фактичні витрати. 13.2 Планові витрати.
14. За ступенем залежності від ухвалення рішень	14.1 Релевантні витрати. 14.2 Нерелевантні витрати.
За відношенням до можливостей контролю	15.1 Контрольовані витрати. 15.2 Неконтрольовані витрати.
16. Залежно від виду (галузі) торговельної діяльності	16.1 Витрати підприємств оптової торгівлі. 16.2 Витрати підприємств роздрібної торгівлі. 16.3 Витрати підприємств ресторанного господарства.
17. Залежно від ієрархічного рівня	17.1 Витрати торговельної одиниці (секції, відділу). 17.2 Витрати торговельного підприємства. 17.3 Витрати торговельного об'єднання (холдингу). 17.4 Витрати торговельної галузі.
18. Залежно від середовища взаємодії	18.1 Трансформаційні. 18.2 Трансакційні.

Таблиця 2 – Основні класифікаційні ознаки та характеристика трансакційних витрат

Класифікаційні ознаки витрат	Характеристика витрат
------------------------------	-----------------------

1. Витрати пошуку інформації	Витрати часу та ресурсів на здобуття й обробку інформації про ціни, товари, що цікавлять, послуги, наявних постачальників і споживачів
2. Витрати ведення переговорів	Витрати часу та ресурсів на підготовку, узгодження і т. ін. для підписання контракту (договору)
3. Витрати виміру	Кількість і якість товарів і послуг, що перебувають у сфері обміну, витрати на виміри, вимірювальну техніку, втрати від помилок, що залишаються, і неточностей
4. Витрати зі специфікації та захисту прав власності	Витрати на утримання судів, арбітражу, органів державного управління, а також витрати часу та ресурсів, необхідних для відновлення порушених прав
5. Витрати опортуністичної поведінки:	
Форма 1 «Ухилення»	Виникає внаслідок асиметрії інформації, коли агент точно знає, скільки ним витрачено зусиль, а принципал має про це лише приблизне уявлення (так звана ситуація прихованої дії). З'являється і стимул-реакція, і можливість агенту працювати не з повною віддачею. Особливої гостроти ця ситуація набуває в умовах «командної» роботи, коли особистий внесок кожного визначити досить складно.
Форма 2 «Здирництво»	Характеризується станом, коли агент володіє «специфічним» ресурсом, тобто спеціально пристосованим для використання саме в цій «команді», який поза командою не має високої цінності. Виникає можливість у приватників претендувати на частину доходу від використання цього ресурсу шляхом загрози власнику такого ресурсу розірвати відносини в разі відмови ділитися. Інвестуванню в специфічні активи перешкоджає поява загрози «здирництва».

Слід зазначити, що традиційні системи обліку доки не передбачають забезпечення торговельних підприємств достатньою інформацією, що дозволяє встановити можливість і умови виникнення такої можливості з метою зниження трансакційних витрат. Отже, разом із питаннями ідентифікації та класифікації трансакційних витрат проблемним є питання їх оцінки та виявлення шляхів їх оптимізації. Здійснюючи управління, підприємства, що функціонують у сфері торгівлі, повинні враховувати заходи, які сприяють оптимізації таких витрат, і брати до уваги типи очікуваного ефекту, що відображено в таблиці 3.

Таблиця 3 – Управління трансакційними витратами суб'єктів господарювання сфери торгівлі

Складові елементи витрат	Заходи, що сприяють оптимізації витрат	Тип очікуваного ефекту
1	2	3
<i>Витрати збору й обробки інформації суб'єктом господарювання</i>		
Витрати пошуку інформації; втра-	Розвиток інформаційної інфраструктури	Підвищення ефективності інформаційного
	Розвиток електронної комерції	

ти, пов'язані з не-повнотою та недосконалістю отримуваної інформації	Розвиток і забезпечення доступу суб'єктів господарювання до інтернет-ресурсів	обміну. Запобігання опортуністичній поведінці
Витрати виміру		
Витрати на вимірювальну техніку, безпосередній вимір, втрати від помилок виміру	Розвиток таких форм ділової практики, як проведення польових семінарів, гарантійний ремонт, фірмове обслуговування, придбання партій товарів за зразками тощо	Запобігання опортуністичній поведінці. Економія на витратах пошуку інформації, захисту своїх інтересів
	Реалізація кластерної політики в секторі малих форм господарювання	
Витрати на ведення переговорів		
Засоби на проведення переговорів, оформлення контрактів	Організація торговельних майданчиків, розвиток системи електронних торгів, ф'ючерсних операцій	Зниження витрат ресурсів, необхідних для реалізації товарів
	Якісний юридичний супровід операцій	
	Наявність кваліфікованих кадрів	
Витрати опортуністичної поведінки		
Пов'язані з ризиком завищення вартості товарів і послуг, труднощами точної оцінки післяконтрактної поведінки учасників операції	Сприяння в пошуку інформації про потенційних покупців і продавців	Зниження частки витрат негативного характеру, мінімізація ризику втрати прибутку (упущеної вигоди). Виключення непродуктивних посередницьких ланок.
	Розвиток системи страхування суб'єктів усіх форм господарювання	
	Посилення взаємодії підприємств торгівлі в системі торговельного консультування	
	Реалізація регіональної кластерної політики	

Продовження таблиці 3

1	2	3
	Ухвалення суб'єктами господарювання ефективних управлінських рішень, заснованих на комплексній оцінці ринкових процесів	Знаходження оптимальних каналів продажів, формування на ринку ефективних продуктових ланцюгів
	Розвиток інтеграційних структур, що містять суб'єкти малих форм господарювання	
	Організація доступу суб'єктів господарювання усіх форм на ринках населених пунктів	
Витрати специфікації та захисту прав власності		
Витрати часу та ресурсів, необхідних для відовлення поруше-	Формалізований юридичний контроль	Можливість планувати, контролювати та регулювати рівень трансакційних витрат:
	Пропаганда дотримання загальноприйнятих норм і правил поведінки на ринку	

них прав		зниження витрат на захист
----------	--	---------------------------

Дослідження показали, що збільшення трансакційних витрат в умовах функціонування бізнесу у сфері торгівлі приводить до посилення уваги керівників і власників підприємства до аналізу їх розмірів і динаміки, метою якого є розробка заходів щодо їх відносного зниження, чому сприяє накопичення інформації про трансакційні витрати в системі управлінського обліку. В межах сучасного торговельного підприємства економія трансакційних витрат може бути реалізована через: укладання довгострокових контрактів з постачальниками, що зарекомендували себе як надійний і відповідальний партнер, разом із ціновими ознаками, які характеризують його продукцію; проведення заходів щодо залучення, а головне, утримання покупців; скорочення витрат на організацію пошуку необхідних ресурсів; досягнення синергізму в роботі підприємства.

Висновки. Проведене дослідження дозволило зробити теоретичне узагальнення змісту трансакційних витрат, трансакційної діяльності для підприємств сфери торгівлі, виокремити типи трансакційної діяльності та стадії, які притаманні для торговельних підприємств; доповнити класифікацію витрат торговельних підприємств за різними ознаками, виокремити в ній трансакційні і трансформаційні витрати та запропонувати класифікацію трансакційних витрат для підприємств сфери торгівлі; визначено, що традиційні системи обліку доки не передбачають забезпечення торговельних підприємств достатньою інформацією, що дозволяє встановити можливість і умови виникнення такої можливості з метою оптимізації трансакційних витрат; визначено, що в ході здійснення управління повинні враховуватися заходи, які сприяють їх оптимізації, і типи очікуваного ефекту. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення концепції управління витратами торговельного підприємства й обґрунтування та створення механізмів його здійснення.

Список літератури / References:

1. Кирейцев Г.Г. Глобализация экономики и унификация методологии бухгалтерского учета / Г.Г. Кирейцев. – 2-е изд., перераб. и доп. – Житомир: ЖГТУ, 2008. – 76 с.
Kireytsev, G.G. (2008), *Globalizatsiya ekonomiky i unifikatsiya metodologii bukhgalterskogo ucheta* [Globalization economic and unification methodologists of accounting], 2 nd ed., ZhGTU, Zhitomir, Ukraine.
2. Завгородний В.П. Бухгалтерский учет, контроль и аудит в системе управления предприятием / В.П. Завгородний. – К.: ВАКЛЕР, 1997. – 976 с.
Zavgorodniy, V.P. (1997), *Bukhgalterskiy uchet, control i audit v sisteme upravleniya predpriyatiyem* [Accounting, control and audit in enterprise management system], VAKLER, Kiev, Ukraine.
3. Ивашкин Б.Н. Бухгалтерский учет в торговле (мелкооптовой и розничной): учеб.-практ. курс / Б.Н. Ивашкин. – 3-е изд., доп. и перераб. – М.: ДИС, 1995. – 384 с.
Ivashkin, B.N. (1995), *Bukhgalterskiy uchet v trgovle (melkooptovoy i roznichnoy)* [Accounting in trade (small wholesale and roznichny)], 3 rd ed., DIS, Moscow, Russia.

4. Сухарева Л.А. Трансформация бухгалтерского учета в торговле в условиях изменения законодательства / Л.А. Сухарева, Л.О. Ерохина. – Донецк, 1998. – 156 с.
Sukhareva, L.A. and Yerokhina, L.O. (1998), *Transformatsiya bukhgalterskogo ucheta v trgovle v usloviyakh izmeneniya zakonodatelstva* [Accounting transformation in trade in the conditions of legislation change], Donetsk, Ukraine.
5. Возіянова Н.Ю. Внутрішня торгівля України: теоретичний базис, моніторинг, моделі розвитку: монографія / Н.Ю. Возіянова. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2013. – 517 с.
Voziyanova, N.Yu. (2013), *Vnutrishnia torhivlia Ukrainy: teoretychnyi bazys, monitoringh, modeli rozvytku* [Domestic trade of Ukraine: theoretical basis, monitoring, development models], DonNUET, Donetsk, Ukraine.
6. Шепеленко О.В. Трансакционные издержки в переходной экономике: проблемы теории и практики: монография / О.В. Шепеленко. – Донецк: ДонНУЭТ, 2007. – 360 с.
Shepelenko, O.V. (2007), *Transaktsionnyye izderzhki v perekhodnoy ekonomike: problemy teorii i praktiki* [Transactional expenses in a transitional economy: theory and practice problems], DonNUET, Donetsk, Ukraine.
7. Coase R. The Nature of the Firm / R. Coase // *Economica. New Series*. – 1937. – Vol. 4, № 16. – P. 386-405.
Coase, R. (1937), “The Nature of the Firm”, *Economica. New Series*, Vol. 4, no. 16, pp. 386-405.
8. North D.C. Institutions, Institutional Change, and Economic Performance / D.C. North. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 152 p.
North, D.C. (1990), *Institutions, Institutional Change, and Economic Performance*, Cambridge University Press, Cambridge, England.
9. Commons J. Institutional Economics / J. Commons // *American Economic Review*. – 1931. – Vol. 21, № 4. – P. 652.
Commons, J. (1931), “Institutional Economics”, *American Economic Review*, Vol. 21, no. 4, p. 652.
10. Williamson O.E. The New Institutional Economics: Taking Stock, Looking Ahead / O.E. Williamson // *Journal of Economic Literature*. – 2000. – Vol. 38, № 3. – P. 595-613.
Williamson, O.E. (2000), “The New Institutional Economics: Taking Stock, Looking Ahead”, *Journal of Economic Literature*, Vol. 38, no. 3, pp. 595-613.
11. Возіянова Н.Ю. Роздрібна торгівля: розвиток і аналіз економічних відносин на основі нової інституціональної економічної теорії / Н.Ю. Возіянова // Вісник ДонНУЕТ. Сер.: Економічні науки. – 2007. – № 4 (36). – С. 10-21.
Voziyanova, N.Yu. (2007), “Retail trade: development and the analysis of the economic relations on the basis of the new institutional economic theory”, *Visnyk DonNUET, Ser.: Ekonomichni nauky*, no. 4 (36), pp. 10-21.
12. Юрченко Ю.Ю. Оптова торгівля: інституціонально-еволюційний підхід: монографія / Ю.Ю. Юрченко. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2012. – 405 с.

Yurchenko, Yu.Yu. (2012), *Optova torhivlia: instytutsionalno-evoliutsiinyi pidk-hid* [Wholesale trade: nstitutsionalno-evolutionary approach], DonNUET, Do-netsk, Ukraine.

Цель. Теоретическое обобщение и определения транзакционных издержек в системе управления торговым предприятием.

Методика. При проведении исследования использованы: методы теоретического обобщения и сравнения, анализа и синтеза, индукции и дедукции, институционального анализа (для определения содержания транзакционных издержек, транзакционной деятельности, этапов и составных элементов управления).

Результаты. На основании проведенного исследования определена сущность транзакционных издержек, транзакционной деятельности предприятия и этапы ее осуществления; проведена классификация и определены принципы осуществления управления им.

Научная новизна. Усовершенствован научно-методический подход относительно теоретических принципов управления затратами предприятия на основе выделения их транзакционной составляющей, проведение классификации таких затрат и обоснование этапов и элементов транзакционной деятельности торгового предприятия и основ управления его затратами.

Практическая значимость. Полученные результаты направлены на формирование основ, теоретического базиса для усовершенствования управления затратами торгового предприятия на основе определения транзакционной деятельности и ее этапов, классификации затрат и определения элементов, мероприятий и эффектов для целей управления.

Ключевые слова: транзакционные издержки, управление, учет, классификация, транзакции.

Objective. Theoretical generalization and definitions of transactional expenses in a control system of trade enterprise.

Methods. When carrying out research are used: methods of theoretical generalization and comparison, the analysis and synthesis, induction and deduction, the institutional analysis (for definition of the maintenance of transactional expenses, transactional activity, stages and management components).

Results. On the basis of the conducted research the essence of transactional expenses, transactional activity of the enterprise and stages of its implementation is defined; classification is carried out and the principles of implementation of management are defined of.

Scientific novelty. Scientific and methodical approach of rather theoretical principles of management by enterprise expenses on the basis of allocation of their transactional component, carrying out classification of such expenses and justification of stages and elements of transactional activity of trade enterprise and bases of management is improved by its expenses.

Practical value. The received results are directed on formation of bases, theoretical basis for improvement of management by expenses of trade enterprise on the basis of definition of transactional activity and its stages; classifications of expenses and definition of elements, actions and effects for management.

Key words: transactional expenses, management, account, classification, transaction.

Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. Шепеленко О.В. Дата надходження рукопису 16.07.2013 р.